

Vöröslő októberben

Évekig hittem, hogy van egy jó történetem.

Íve volt. Csattanója volt. És az az érzés – ismeritek? – gombóc a torkomban, erős bizsergés mellkasi tájékon: egy *romantikus* történetem volt.

Évekig hittem, hogy a történetem a pesti utcán kezdődik, és egy eldugott dunántúli faluban végződik. Később jöttem rá, hogy egy óvodában kezdődik, harminc-egynéhány évvel azután, hogy vége szakad.

Az óvodában műsorra készülünk, és megtudjuk, hogy a haza jó. Harminc-egynéhány évvel korábban egy nagy csomó ember, aki ezt elhiszi, a pesti utcára tódul. Aki a hazáját szereti, az a hazafi. Eldördül néhány lövés, csordogál, folyik, ömlik, ünneplőbe öltözik a történetem. A huszár, az hazafi. A felfelvitéz. A regiment. Hurkapálcabogó, csákó, kreppkokárda, híjahaza, esküszünk.

Papa kiskatona. Nem huszár, de mégis. Egy reggel, nem sokkal a pesti utca után, fegyverropogást hall a rádióból, és azt, hogy itt a forradalom. A forradalom a közhiedelemmel ellentétben nem egy nagy tál bugyborékos láva, hanem hazafias haddelhadd. A forradalom: jó. Jön a nép, és már nem kér.

Papa is nép, papa is hazafi a maga módján, de nem hülye. Mi esküszünk, mások ostromolnak, ő meg elköti egy honvédségi teherautót, és irány haza. Az áruló Görgey – felháborodott morajlás – letette a fegyvert. Drukkolok neki, ha elkapják, csúnya világ lesz, de papi, hát rongy életed? hát a haza becsülete?

Papa ehtungaris pusztabetyár, tenyerem izzad, haja lobog a vöröslő októberben. Sosem mondta, így képzelem: hát lehet szélcsendes kocsi, szélcsendes kocsi lehet egy ilyen történetben?

Akárki nem lehet huszár. Én – szép szál, fess, sudár legény – fejfel kimagaslom, vitam et sanguinem, ahogy kell, kaszabolom a labancot. Ők – a pesti utca nagy csomó embere – visszavonulót fújnak. Papa – csodálatom és neheztelése csillapíthatatlan – befordul a lopott kocsival a görböji udvarra.

„Édesanyám”, mondja, a térdére ültet, és tesz néhány bátortalan lépést. „Édesanyám! Hazajöttem.” És Dédi, a mi családi Thökölynénk, janicsárnyakakba forró szurkot öntő egri Dédink előcsoszog. Papa arcán zsványmosoly, arcomon hitetlen csibézkacaj, Dédi arcán deres döbbenet.

„Mit keresel te itt?”, kérdi, szavam elakad, szava elakad, „Neked most a hazát kellene védened!”

Ez igen, ez már beszéd, fut át az agyamon, csúszik le és sűrűsödik össze a torkomban, Dédi, Dédi, de kár, hogy nem ismertük egymást, rokonlelkek vagyunk, én, a huszár, és te, a honszerelmes matróna. Papa a hátamat csiszolja, én homorítva nyújtózkodom, a melegség elönt: mítosz születik.

A csákó még hónapokig porosodik a szekrény tetején, a történet lerakódik és megkérgesedik bennem, s aztán vándorútra indul. Mesélem órán, mesélem házibulin, mesélem szaunázás közben. Mesélem hegytetőkön. Biciklitúrán. Repülőgépen. Ha úgy fordul a téma, bedobom az aduászt, értékszembeítek – és Dédi lassan-lassan megformálódik: feje felett glória, lábánál unikornis, eső veri, szél fújja, de ő csak áll a rendíthetetlen honleány pózában.

Előadásom elegáns és magabiztos. Nincs mitől félnem: van egy romantikus történetem. Íve van. Csattanója van. A siker garantált. A hatásfokozásban is némi rutinra teszek szert: komikus történetként indítom, viszketegen nevetgélek, és aztán hagyom, hogy mindenkit magával rántsón Dédi szoboralakjának irgalmatlan súlya. Az utolsó mondat előtt jelentőségteljesen felemelem a mutatóujjamat, lehalkítom a hangom – most figyeljtek, gombóc a torkomban, erős bizsergés mellkasi tájékon, részben a büszke utód, részben már a tapasztalt előadó szól belőlem – „Mit keresel itt?”, ezt mondta, ezt mondta a dédanyám, „Neked”, itt, éppen a legjobbkor, kissé elcsuklik a hangom, „Neked most a hazát kellene védened!”

Évekig hittem, hogy enyém a legjobb zárómondat. Ezt mondta a dédanyám, benne van ebben a Petőfi-összes. Évekig hittem, hogy a történetnek ezzel vége. Így volt kerek, kezdve a pesti utcán, befejezve egy eldugott dunántúli faluban.

Aztán egy karácsonyon Papa belenehezedett a fotelba. „Ötvenhatban”, kezdte, és én felkaptam a fejem, mert tudtam, hogy nem jöhetnek itt nagy hőstettek, nem jöhet a forradalom, csak Dédi jöhet, ahogy előcsoszog, talán hunyorít is, mintha rá se ismerne a saját fiára, arcán deres döbbenet, csak Dédi jöhet, ahogy elismétli az én nagy mondatomat.

És valóban: Papa – nem először meséli ő maga sem – elköt egy teherautót, viszketegen nevet, befordul a lopott kocsival a görbőji udvarra. Aztán a mondat (ó!), és Papa – ismeri a dörgést – lehalkítja a hangját, gombóc a torkában, szünet: „Mit keresel itt?”, ezt mondta, ezt mondta az édesanyám, „Neked”, itt, éppen a legjobbkor, kissé elcsuklik a hangja, „Neked most a hazát kellene védened!”

Én is vele formálok, vele ízlelgetem a szavakat, egész testem jóleső zsibbadás, Dédi, Dédi, micsoda mondat, de akkor, vörös karácsonyfadíszek ünnepi fénytörésében meglátom, és egyszerre tudom, hogy ostoba voltam, tudom, hogy végleg elvesztettem, hogy végzetesen félreértettem az egyetlen igazi történetem, hogy az egész harminc-egyhány évvel később kezdődött egy papírsáköval.

Papa zsványmosolya átázik és foszladozni kezd, motyogása mint távoli harangszó: „Ezt mondta, ezt mondta az édesanyám.”